

Narcoterrorism and PKK's approach to drug trafficking from 2000 to 2021

Gholam Reza Hamidi¹ | Mir Ebrahim Seddigh² | Fakhruddin Soltani³

Abstract

Since 1984, the Kurdistan Workers' Party or PKK has been waging an armed struggle against the central government of Turkey to gain autonomy in the Kurdistan region of Turkey, and for this purpose, the Kurdistan Workers' Party has been listed as a terrorist group by the United States, the European Union, and several other countries. Therefore, in order to maintain themselves in the heart of power, Kurdish parties are trying to secure their financial resources through drug trafficking. This action, in turn, provided them with the financial resources they needed and also damaged their ideology among the countries. This research tries to investigate the effects of drug trafficking for the PKK terrorist group using the descriptive-analytical method and using the cost-benefit theory. Therefore, he has collected the necessary information from books, articles and internet sources. The question is, what approach did the PKK terrorist group adopt towards drug trafficking? And what has been the cost and benefit for this group? The working hypothesis states that PKK has a political-economic approach to drug trafficking, because drug trafficking provides financial expenses, purchase of military weapons, faster recruitment, strengthening its position among Kurdish parties, among other important things. The most important benefits of drug trafficking for this group and on the other hand being called terrorism, contamination of the Kurdish language and their forces, military tensions for the purpose of drug transit, reduction of political legitimacy among the people are among the most important costs. to mention.

Keywords: PKK's approach to drug trafficking; narco-terrorism; financial resources from drug transit; purchase of military weapons.

1. Corresponding author: Ph.D. student of International Relations, Azad University, Karaj Branch, Karaj, Iran
  2. Assistant Professor, Department of International Relations, Islamic Azad University, Karaj Branch, Karaj, Iran
  3. Assistant Professor, Department of International Relations, Islamic Azad University, Karaj Branch, Karaj, Iran
- DOR: 20.1001.1.25381857.1403.17.64.5.4

نارکوتروریسم و رویکرد پکک در قبال قاچاق مواد مخدر ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۱

غلامرضا حمیدی کیا^۱ | میرابراهیم صدیق^۲ | فخرالدین سلطانی^۳

۶۴

سال هفدهم

پاییز ۱۴۰۳

صص: ۱۴۲-۱۱۵

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۲/۲۲

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۳/۲۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۰/۲۳

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۱۰/۲۵

شابا چاپی: ۲۵۳۸-۱۸۵۷
الکترونیکی: ۲۶۴۵-۵۲۵۰

چکیده

حزب کارگران کردستان یا pkk از سال ۱۹۸۴ برای کسب خود مختاری در منطقه کردستان ترکیه اقدام به مبارزه مسلحانه علیه حکومت مرکزی این کشور کرده و به همین منظور این حزب توسط آمریکا، اتحادیه اروپا و چندین کشور دیگر در فهرست گروه‌های تروریستی قرار داده شد. پکک برای حفظ موجودیت و بقای خود در بطن قدرت احزاب کردی در صدد تامین منابع مالی از طریق قاچاق مواد مخدر برآمد. این اقدام به نوبه خود هم منابع مالی مورد نیاز آنها را تامین کرده و هم باعث خدشه دار شدن ایدئولوژی آنها در بین کشورهای منطقه‌ای و فرمانطقه‌ای شده است. این پژوهش به روش توصیفی- تحلیلی و با استفاده از نظریه معادله هزینه- فایده تلاش دارد تا تاثیرات قاچاق مواد مخدر بر کارکرد گروه تروریستی پکک را مورد بررسی و ارزیابی قرار دهد. بنابراین در این پژوهش اطلاعات لازم به روش بررسی اسنادی برگرفته از کتب، مقالات و منابع اینترنتی جمع‌آوری شده است. سوال اصلی این پژوهش این است که، گروه تروریستی pkk چه رویکردی را در قبال قاچاق مواد مخدر اتخاذ کرده است؟ این تنوری چه هزینه و فایده‌ای برای این گروه داشته است؟ فرضیه این پژوهش بیان می‌دارد که پکک یک رویکرد سیاسی- اقتصادی به قاچاق مواد مخدر داشته، زیرا ترانزیت، قاچاق و تجارت مواد مخدر باعث تامین هزینه‌های مالی، خرید تسلیحات نظامی، عضوگیری سریع و تقویت جایگاه آن در بین احزاب مختلف شده و از مهمترین فوائد قاچاق مواد مخدر برای این گروه تلقی می‌گردد. از طرف دیگر تروریسم تلقی شدن ماهیت و هویت پکک، آلودگی نیروهای خودی، تنش های نظامی که با هدف ترانزیت مواد مخدر ایجاد شده، کاهش مشروعیت سیاسی این گروه در بین مردم از مهمترین هزینه‌های ذکر شده این گروه می باشد.

کلیدواژه‌ها: پکک، قاچاق مواد مخدر، امنیت، تروریسم، معادله هزینه فایده

۱. نویسنده مسئول: دانشجوی دکتری روابط بین الملل دانشگاه آزاد واحد کرج، کرج، ایران

rkiaa.2019@gmail.com

۲. استادیار گروه روابط بین الملل دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج، کرج، ایران

۳. استادیار گروه روابط بین الملل دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج، کرج، ایران

DOR: 20.1001.1.25381857.1403.17.64.5.4

نویسندگان ©

ناشر: دانشگاه جامع امام حسین (ع)

این مقاله تحت لیسانس آفرینندگی مردمی (Creative Commons License- CC BY) در دسترس شما قرار گرفته است.

مقدمه

بعد از کودتای ۱۹۸۴ ترکیه که با هدف قبضه کردن قدرت ایجاد شد. عدم توجه دولتمردان ترکیه به مردم کرد زبان به منظور احقاق حقوق خود در این کشور تنش‌هایی با دولت مرکزی ایجاد کردند. بنابراین با سرکوب توام با خشونت نیروی نظامی آنکارا در آن زمان، بسته شدن راه‌های دموکراسی،^۱ پکک اقدام به عملیات‌های مسلحانه^۲ علیه نیروهای نظامی ترکیه کرده و این روند تا به امروز ادامه داشته است. بنابراین این گروه با توجه به ایدئولوژی^۳ خود در صدد ایجاد یک کشور مستقل کردی در شمال ترکیه و الحاق سایر مناطق کردنشین در کشورهای عراق و سوریه به خود بود. پکک به منظور رسیدن به این هدف تلاش کرد که در مناطق کردنشین ترکیه حتی مردم سایر کشورهای منطقه را به عضویت خود در آورد تا قدرت مانور نظامی^۴ این گروه ارتقاء یابد (Davis & et al, 2012: 99-110).

میزان هزینه‌هایی که برای جذب این افراد و متعهد کردن آنها به اهداف گروه پکک و همچنین هزینه‌هایی که برای امرار و معاش لازم بوده، باعث شد که نخبگان این نیروی تروریستی در صدد باشند تا یک راهبرد^۵ برای خود اتخاذ کنند. با توجه به درآمد بالایی که سایر گروه‌های تروریستی از ترانزیت مواد مخدر^۶ کسب کرده بودند این گروه نیز به سمت تجارت و ترانزیت مواد مخدر سوق پیدا کرده و هزینه‌های لازم را از آن طریق تامین می‌کنند (Anadolu, 2019: 3). اما کدام هزینه؟ گروه یاد شده با سوء استفاده از ماهواره‌ها و رسانه‌های جمعی^۷، و تبلیغات گسترده^۸ شرایط داخلی خود را به گونه‌ای به تصویر می‌کشند که جوانان و نوجوانان مناطق مرزی و کرد را به عضویت در گروه ترغیب نمایند. این تصویر سازی دروغین از جمله داشتن خانه لوکس، تحصیل در کشورهای خارجی و... باعث می‌شود تا افرادی که از شغل کشاورزی و دامپروری به ستوده آمده‌اند به منظور نیل به شرایط بهتر و رسیدن به آمال دورانیش به عضویت این گروه در آیند. هزینه‌های که برای تامین تسلیحات و خرید نیازهای اولیه گروه‌هایی که با انجام فعالیت

1. Closing the way to democracy
2. Armed operations
3. Ideology
4. Military maneuvering power
5. Strategy
6. Drug transit
7. Satellites and mass media
8. Extensive advertising

سیاسی^۱ در تلاش بوده تا فعالیت نظامی و تروریستی انجام دهند، به منابع مالی قدرتمند نیاز دارند. بنابراین گروه پک‌ک هم از این قاعده مستثنی نمی‌باشد (Davis & et al, 2012: 99-110).

اهمیت پژوهش

با بررسی رویکرد پک‌ک به قاچاق مواد مخدر به صورت آکادمیک می‌توان ضمن دانش افزایی و آگاهی بخشی عمومی برای مرزنشینان و افرادی که تحت تاثیر تبلیغات رسانه‌ای این گروه قرار دارند، از توسعه فعالیت آنها به منظور رسیدن به ترورهای سازمان یافته جلوگیری نمود.

پیشینه پژوهش

مقاله‌ای با عنوان "رابطه بین قاچاق مواد مخدر و ترور: پ.ک.ک به عنوان مثالی از تهدید فراملی ترکیبی". (حیدر کرمی)، انجام شده است. نویسنده در این مقاله به تهدیدهایی اشاره می‌کند که پک‌ک برای رسیدن به منافع اقتصادی ناشی از قاچاق مواد مخدر و اهداف سیاسی استفاده کرده است. این مقاله با پژوهش فعلی رابطه‌ای نزدیک دارد، اما از نظر موقعیت زمانی و منطقه‌ای با مقاله آقای حیدری متفاوت می‌باشد. زیرا منطقه مورد نظر مقاله پیش رو حوزه خاورمیانه و آسیای مرکزی است.

مقاله‌ای با عنوان "پک‌ک که به عنوان گروه تروریستی شناخته می‌شود، آشکارا جای پای خطرناکی در اروپا دارد" (۲۰۲۲). توسط چاکمک بوسرا نور نگارش شده است. نویسنده در این مقاله به تهدیدهایی اشاره می‌کند که پک‌ک از طریق قاچاق و ترانزیت مواد مخدر برای کشورهای اروپایی ایجاد کرده است. لیکن اشاره‌ای به رویکرد این گروه تروریستی به ترورهای سازمان یافته و قاچاق مواد مخدر در آسیای مرکزی و خاورمیانه نداشته است. این عامل مهمترین دلیل اختلاف با پژوهش فعلی می‌باشد.

مقاله‌ای با عنوان "زنان و پک‌ک: ایدئولوژی، جنسیت و تروریسم" (۲۰۲۲). توسط هانر مورات و همکاران نوشته شده است. نویسندگان در این مقاله به بررسی مدل و سبک جذب زنان توسط این گروه تروریستی برای انجام عملیات‌های چریکی و همچنین سوءاستفاده جنسی اشاره

1. Political activities

کرده و رویکرد اقتصادی سیاسی این گروه تروریستی به قاچاق مواد مخدر و اقتصاد ناشی از این فعالیت را مورد توجه قرار نداده است.

مقاله‌ای تحت عنوان "حملات هوایی ترکیه پکک را در شمال سوریه و عراق هدف قرار می‌دهد" (۲۰۲۲). توسط اوسترلوند پل بنجامین انجام که نویسنده در این مقاله به وجه اختلاف بین گروه تروریستی پکک و دولت ترکیه پرداخته است. مسأله نارکوتروریسم و ترورهای سازمان یافته ناشی از این موضوع که نقطه تمرکز پژوهش فعلی است را مورد توجه و بررسی قرار نداده است.

مقاله‌ای تحت عنوان "گروه تروریستی پکک با سلاح‌های تولید شده توسط برخی اعضای ناتو به نیروهای ترکیه حمله می‌کند" (۲۰۲۱). توسط کاراداک کمال انجام شده به سبک و مدل رابطه پکک به کشورهای غربی و به نوعی به نقش ابزاری این گروه توسط کشورهای اروپایی و غربی اشاره کرده است. در این پژوهش به قاچاق و ترانزیت مواد مخدر و ترورهای سازمان یافته اشاره ای نشده است. که مهمترین هدف مقاله فعلی است.

معادله هزینه-فایده^۱

مفهوم CBA به ژول دوپویتیک مهندس فرانسوی مربوط می شود که این روند را در مقاله ای در سال ۱۸۴۸ تشریح کرد (Landau, 2018). اما اقتصاد دان بریتانیایی^۲ آلفرد مارشال^۳ این ایده را به عنوان پایه CBA مطرح کرد. البته این روش در سال ۱۹۳۶ توسط یگان مهندسی نیروی زمینی ایالات متحده^۴ به عنوان روشی برای تصمیم گیری در زمینه احداث سیل بند بر روی آب های جاری ابداع گردید. بنابراین تکنسین های نظامی، روش های منظمی برای اندازه گیری چنین فایده و هزینه هایی ایجاد کرده بود. این کار را بدون هیچ کمکی از حرفه اقتصاد انجام دادند. حدود بیست سال بعد در دهه ۱۹۵۰ اقتصاددانان سعی کردند از روش های دقیق و مداوم برای اندازه گیری مزایا و هزینه ها استفاده کنند و تصمیم بگیرند که آیا یک پروژه ارزشمند است یا خیر؟ برخی از مسائل فنی CBA حتی در حال حاضر کاملاً بر طرف نشده است (حسن خانی و صادقی، ۱۳۹۲: ۱۴۵). گفتنی است امروز این نظریه در حوزه ی روابط بین الملل وارد شده است.

1. Cost-benefit equation
2. British economist
3. Alfred Marshall
4. US Army Engineering Unit

تحلیل هزینه-فایده به ۵ سوال اساسی پاسخ می دهد:

- چه منافع مستقیمی از این هزینه عاید خواهد شد؟
- اگر این اقدام ضروری است آیا گزینه کم هزینه تری برای انجام آن وجود دارد؟
- اگر هزینه انجام نشود چه زیان هایی واقع خواهد شد؟
- چه منافع غیر مستقیمی از این هزینه عاید خواهد شد؟
- آیا منافع حاصل نسبت به هزینه های بیشتر است؟

همچنین این روش تحلیلی کمک می کند تا تصمیم مناسب برای ایجاد حداکثر منافع در مقابل حداقل هزینه ها^۱ مشخص گردد.

تحلیل هزینه فایده^۲ گزینه هایی را در اختیار شما قرار می دهد و بهترین روش برای دستیابی به هدف خود را ضمن صرفه جویی در سرمایه گذاری^۳ ارائه می دهد (Landau, 2018). در استفاده از CBA دو هدف اصلی وجود دارد:

- برای تعیین اینکه آیا این پروژه صحیح، توجیه پذیر و عملی است با فهم اینکه آیا مزایای آن از هزینه های بالاتر می رود یا خیر؛
- ارائه یک مبنای اولیه برای مقایسه پروژه ها با تعیین اینکه مزایای کدام پروژه از هزینه های آن بیشتر است.

در مجموع باید این گونه بیان داشت که راهبرد مذکور یک روش ریاضی است که درک فلسفی آن بیش از هر چیز دیگر اهمیت دارد. در حوزه سیاست خارجی^۴ این راهبرد باعث می شود که کمترین فرصت در اختیار رقبا و یا دشمنان قرار گیرد. به عنوان مثال اگر اتخاذ یک استراتژی در دستگاه سیاست خارجی^۵ یک کشور برای آن دولت از هزینه بسیار بالایی برخوردار باشد، کشوری که با آن در رقابت قرار دارد، می تواند با اتخاذ همان تصمیم و یا راهبرد به منافع ملی^۶ آن کشور هزینه بسیار بالایی تحمیل و منافع آن را با خطر جدی مواجه کند. این مسأله در طول تاریخ باعث شده است که کشورها ضریب خطای خود را کاهش داده و از راهبردهای مطمئن تری استفاده کنند (خانی و صادقی، ۱۳۹۲: ۱۴۸-۱۴۷).

-
1. Maximum benefits versus minimum costs
  2. Cost-benefit analysis
  3. Save on investment
  4. Foreign policy
  5. Adopt a strategy in the foreign policy apparatus
  6. National Interest

این سبک بررسی یک روشی نظام‌مند برای تخمین زدن نقاط قوت و ضعف آلترناتیو‌هایی است که معاملات، فعالیت‌ها یا ملزومات کارکردی یک کسب و کار را برآورده می‌کنند. این روش برای تعیین تاکتیک‌هایی مورد استفاده قرار می‌گیرد که، از نظر زمانی و همچنین موقعیت مالی به صرفه‌ترین نتایج را برای دولتمردان و هر گروهی دیگر را داشته که در صدد رسیدن به منافع خود باشند. همچنین به عنوان فرایندی نظام‌مند برای محاسبه و مقایسه مزایا و هزینه‌های یک پروژه، تصمیم یا سیاست دولتی تعریف شده است (Misuraca, 2014: 4-13).

تحلیل هزینه-فایده اغلب توسط سازمان‌ها برای ارزیابی سطح مطلوب یک سیاست، یک طرح اقتصادی یا طرح سرمایه‌گذاری استفاده می‌شود. در این تجزیه و تحلیل با استفاده از شرح هر گزینه و وضعیت موجود، مزایا و هزینه‌های مورد انتظار مقایسه می‌شوند. تحلیل هزینه-فایده با بررسی نسبت مزایا به هزینه‌ها هر طرح، آن طرح را با دیگر طرح‌ها مقایسه می‌کند و این امکان را می‌دهد تا طرح‌ها را بر اساس نسبت هزینه و فایده رتبه‌بندی کنیم (Cellini & Edwin, 2012: 9-24). این روش همان گونه که در مطالب فوق به آن اشاره کردیم، تعادل مورد انتظار منافع و هزینه‌ها، از جمله حساسی از هر گزینه و وضعیت موجود است. با پیش‌بینی اینکه آیا مزایای یک سیاست نسبت به سایر گزینه‌ها بیشتر از هزینه‌های آن است (و چقدر) کمک می‌کند. این امکان رتبه‌بندی سیاست‌های جایگزین را از نظر نسبت هزینه به فایده فراهم می‌کند (Huesemann & Joyce A, 2011: 464).

این نظریه امروزه در راستای تامین منابع ملی کشورها و گروه‌های مختلف به نحو چشم‌گیری قابل نمایش و استنتاج می‌باشد. چرا که هر کشور و گروه تروریستی با توجه به تنش‌هایی که در نقاط متعدد از جمله خاورمیانه^۱ و آسیای مرکزی^۲ ایجاد شده، به منظور نیل به اهداف راهبردی و تاکتیکی^۳ لازم است میزان هزینه‌ها و فایده‌های خود را مورد بررسی دقیق قرار دهند. گروه تروریستی پکک از جمله مهم‌ترین گروه‌های غیردولتی^۴ می‌باشد که در ادوار مختلف به منظور رسیدن به اهداف گروهی و یا به عبارت دیگر قومی متحمل هزینه‌های زیادی شده است.

بنابراین نخبگان سیاسی گروه پکک با توجه به تحولاتی که در مقابل سایر گروه‌های تروریستی از جمله داعش در سوریه و عراق به منظور حمایت از مردم کرد زبان و گروه‌های

1. Middle East
2. central Asia
3. Strategic and tactical goals
4. Non-governmental groups

سیاسی داشته اند، میزان هزینه های خود را مورد بررسی قرار داده و مقدار آن را چشم گیر تلقی نموده اند. بنابراین طبیعی به نظر می رسد تلاش کنند که این هزینه ها را به فرصت و فایده تغییر داده و با قدرت بیشتری در مسیر اهداف خود قرار گیرند. این مسأله باعث شده تا در مسیر ترانزیت مواد مخدر^۱ قرار گیرند. بنابراین میزان ترانزیت و صادرات مواد مخدر^۲ توسط پ ک ک به شکل چشم گیری افزایش یافته است (Kara man, 2021: 2514-2519).

به طور کلی، تجزیه و تحلیل معادله هزینه و فایده شامل محاسبه تمام هزینه های یک پروژه یا تصمیم و کاهش آن از مقدار کل منافع پیش بینی شده پروژه یا تصمیم است (گاهی اوقات، این مقدار به عنوان یک نسبت نشان داده می شود). اگر منافع پیش بینی شده بیشتر از هزینه ها باشد، می توانید استدلال کنید که تصمیم خوبی اتخاذ شده است. از طرف دیگر، اگر هزینه ها بیشتر از منافع باشد، ممکن است یک سیاست مدار در تصمیمات سیاسی و اقتصادی خود بخواهد تجدید نظر کند. تجزیه و تحلیل هزینه-منفعت شکلی از تصمیم گیری مبتنی بر داده است که اغلب در کسب و کار، در شرکت های معتبر و در استارتاپ ها مورد استفاده قرار می گیرد. اصول و چارچوب اصلی را می توان تقریباً برای هر فرآیند تصمیم گیری، خواه مربوط به کسب و کار یا غیر آن، به کار برد (Stobierski, 2019: 4-9).

رقابت در عرصه قاچاق و ترانزیت مواد مخدر^۳ در کشورهای تولید کننده از جمله افغانستان به نوبه خود بر میزان این مقدار انتشار یافته توسط اینترپل^۴ تأثیرات زیادی داشته است. با توجه به میزان ناامنی که در خاورمیانه وجود داشت و از آنجایی که منطقه عملیاتی^۵ این گروه تروریستی می باشد، بهانه لازم در اختیار نیروهای یاد شده، قرار گرفته تا در صدد تقویت اقتصاد و منابع مالی خود باشند. این اقتصادی را باید به نوعی "اقتصاد سیاه"، نامگذاری کرد چرا که از یک طرف تولید و توزیع مواد مخدر را به میزانی افزایش داده که عوارض زیانباری بر سطح اجتماع کشورهای مسیر ترانزیت مواد مخدر و کشورهای هدف گذاشته است. از طرف دیگر افزایش این تجارت باعث تقویت این گروه و سایر گروه های تروریستی شده است. در این شرایط سوالی

1. Drug transit route
2. Transit and export of drugss
3. Competition in the field of drug trafficking
4. Interpol
5. Operational area

که پیش روی گروه تروریستی پک‌ک در ادوار مختلف به ویژه بعد از بحران‌های اخیر خاورمیانه قرار گرفته است به این شکل می‌باشد که، با ممنوعیت قاچاق مواد مخدر در قانون مجازات کشورهای که در مسیر ترانزیت قرار دارند، چرا گروه مذکور اقدام به قاچاق مواد مخدر کرده و این روند با گذشت زمان و سخت‌گیری‌های بیشتر کشورهای یاد شده افزایش یافته است؟ بنابراین با استفاده از مبانی نظری معادله هزینه-فایده به بررسی استراتژی گروه تروریستی پک‌ک می‌پردازیم و پس از تحلیل آکادمیک فواید قاچاق مواد مخدر برای این گروه به هزینه‌هایی که ترانزیت و تجارت مواد مخدر برای گروه مزبور داشته است، اشاره می‌کنیم.

رویکرد اقتصادی-سیاسی پک‌ک به قاچاق مواد مخدر

قاچاق مواد مخدر و خرید تسلیحات

برآوردهای میدانی ترکیه در سال ۲۰۱۶ که برای موسسات و سازمان‌های مدیریت و نظارت اروپا در حوزه مواد مخدر و اعتیاد به مواد مخدر منتشر شده، در آمد سالانه پک‌ک از قاچاق مواد مخدر از نوع (شیشه-هروئین-قرص‌های روانگردان-حشیش-ماری‌جوانا)، را ۱٫۵ میلیارد دلار تخمین زده است. این در حالی است که در آمد این گروه از ترانزیت مواد مخدر قبل از انتقال عبدالله اوجلان به زندان، سایر رهبران پک‌ک نسبت به صدور دستور تنوع بخشی و انحصاری ترانزیت مواد مخدر نمودند، نصف رقم مزبور بوده است. این آمار نشان از اراده و استراتژی این گروه و توسعه میدان مانور در چهار کشوری که دارای جمعیت قابل توجهی از کرد زبانان بوده، افزایش دهند. بنابراین به منظور رسیدن به این مهم باید تسلیحات نظامی و ادوات مورد نیاز خود را مدرن و مطابق خواسته‌های خود قدرتمند سازند (Akartuna&Thornton,2021:3-15).

پک‌ک معتقد است که می‌بایست قدرت خود را با توجه به بحران‌های اخیر خاورمیانه توسعه دهد. بنابراین با افزایش سودآوری ناشی از ترانزیت مواد مخدر و توسعه تحرکات خود در منطقه در مقابله با داعش، با استراتژی فشار بر نیروهای امنیتی ترکیه، در سال ۲۰۱۸ تا ۲۰۱۹ خرید تسلیحاتی خود را با هدف تقویت شاخه‌های وابسته در کشورهای نظیر سوریه (ی پ‌گ)، به ۷۱۵ میلیون دلار افزایش داده است. البته در این مورد باید این نکته را ذکر کنیم که، تروریسم خطاب کردن پک‌ک توسط دولت آمریکا و کشورهای اروپایی از آنجا که این نیرو دارای قدرت مالی فراوانی که در

نتیجه فعالیت هایی که پیش تر ذکر شده، یک اقدام صوری می باشد. چرا که شاخه سوری پک ک از مهم ترین همکاران و متحدان کاخ سفید در بحران فعلی بوده و این مسأله باعث مخالفت و اعتراض دولتمردان آنکارا را در بر داشته است. این موضوع باعث شده که میزان خرید و تامین تسلیحات نظامی پک ک از این کشورها توسعه یابد (تسلیمات از طریق شاخه سوری و عوامل وابسته در اختیار پک ک قرار می گیرد)، با توجه به مدرن شدن تسلیحات و افزایش نیروهای جذب شده توسط گروه مذکور و زیر شاخه های آن، به منظور تامین نیازمندی های ضروری اقدام به ارتقای ترانزیت مواد مخدر نسبت به ادوار گذشته کرده اند (Günerigök, 2020: 2-5).

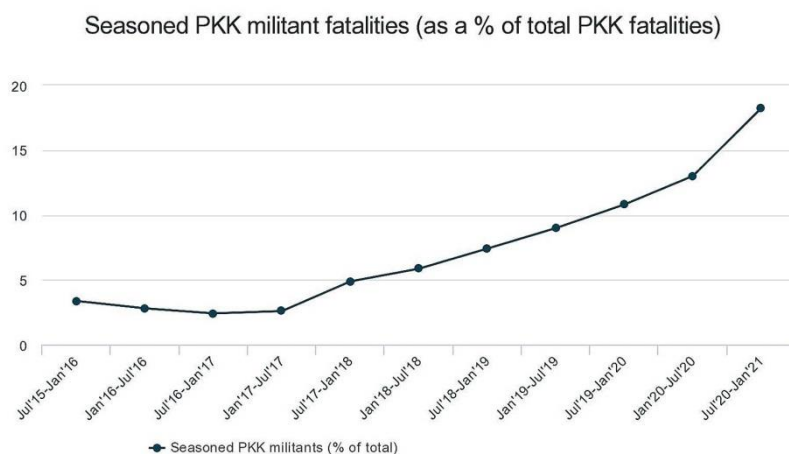
درآمد ناشی از این فعالیت و نیز میزان واکنش دولت ترکیه و بحران های اخیر منطقه ای باعث شد که، سازمان تروریستی پک ک از راکت های ضد تانک تولید آمریکا و سوئد به همراه تولیدات مشترک فرانسه و آلمان علیه ترکیه و سایر گروه های تروریستی دخیل در بحران سوریه و عراق در سالیان گذشته استفاده کنند. خبرگزاری آنا تولی با اشاره به این مسأله که، گروه تروریستی با استفاده از موشک های ضد تانک MILAN فرانسوی-آلمانی، عناصر امنیتی ترکیه را در سوریه، شمال عراق و ترکیه هدف قرار داده و بیش از ۴۰ نوع مهمات ضد تانک AT-4 و MILAN ۱ در حملات رزمی به نیروهای امنیتی در سال ۲۰۱۷-۲۰۲۱ استفاده کرده است (Karadag, 2021: 2-7).

این تسلیحات نظامی معمولاً در ارتش کشورها استفاده می شود. به عبارت دیگر باید به منظور تهیه آن به منابع مالی زیادی دسترسی داشته باشند. حال با این که پک ک توسط نیروهای امنیتی ترکیه و کشورهای اروپایی به عنوان تروریسم و قاچاقچی مواد مخدر شناخته شده است، چگونه منابع لازم را برای تهیه این سلاح ها در اختیار گرفته است؟ در پاسخ می توان گفت با توجه به تسلیحاتی که در سال ۲۰۱۷ تا ۲۰۲۱ از آنها کشف شده و بررسی میزان و حجم مواد مخدر ترانزیت شده توسط آنها، می توانیم این گونه بیان کنیم که منابع ارزی تامین سلاح و مهمات

۱. این سلاح ضد تانک که توسط ارتش فرانسه و آلمان ساخته شده است، در حال حاضر در فهرست موجودی بسیاری از کشورها گنجانده شده است. این سلاح توسط نیروهای پیاده نظام استفاده یا بر روی وسایل نقلیه نصب می گردد. سلاح ضد تانک میلان را می توان بر روی اهداف مختلفی از جمله عناصر ثابت یا متحرک، بیشتر تانک های جنگی زره پوش سنگین و همچنین استحکامات و زیرساخت ها استفاده کرد. این سلاح با برد موثر تا ۳۰۰۰ متر (۹۸۴۲ فوت)، برای استفاده در مناطق شهری و غیره باز طراحی شده است.

توسط این گروه با توسعه تجارت مواد مخدر تهیه می‌گردد (Cakmak, 2022: 3-8). چرا که با افزایش قیمت مواد مخدر میزان تقاضای این گروه و نوع تسلیحات مورد نیاز بالاتر و پیشرفته‌تر شده است. پ.ک.ک در حال بررسی فناوری پهپادی در ۴ فوریه ۲۰۱۶ در اردوگاه های خود می‌باشد. امروزه این پروژه در سایه توجه به هزینه ای که این گروه انجام داده، موفق بوده است.

یک رسانه خبری طرفدار دولت ترکیه بنام "آژانس آ-خبر"، در این مورد بیان داشت که پک‌ک در تلاش است تا از پهپادهایی استفاده کند که از فاصله ۲۰۰ تا ۳۰۰ متری قابل کنترل باشند. این پرنده ها گاهی می‌تواند تا یک تن مواد منفجره را حمل کنند، رقمی که اغراق آمیز به نظر می‌رسد. اولین مورد شناخته شده استفاده پک‌ک از پهپادهای مذکور خریداری شده در ماه آگوست ۲۰۱۷ بود که یک پهپاد حامل مواد منفجره را علیه یک پایگاه نظامی ترکیه در نزدیکی سمدینلی اعزام و باعث مجروح شدن دو نظامی از این کشور شد. نزدیک به چهار سال بعد، پک‌ک در ۲۵ مه اعلام کرد، از زمانی که آنکارا در ۲۳ آوریل دو عملیات نظامی را در استان دهوک اقلیم کردستان علیه این گروه آغاز کرده، ۳۴ حمله پهپادی علیه ارتش ترکیه انجام داده است. پهپادها نیروهای ترکیه را در منطقه کردستان و در داخل این کشور هدف قرار داده‌اند. از جمله حمله به دو پایگاه نظامی در استان های باتمان و شیرناک (مرز ترکیه و عراق) و حمله به پایگاه هشتم جت دیاربکر از جمله مهمترین مناطقی هستند که پک‌ک آنها را مورد حمله پهپادی خود قرار داده و تلفاتی هم داشته است. این اهداف پایگاه‌های کلیدی هستند که ارتش ترکیه برای انجام حملات هوایی علیه پک‌ک از آن استفاده می‌کند. ارتش ترکیه، استراتژی خود را از درگیری‌های متعددی که در خیابان‌ها و شهرهایی که توسط عوامل وابسته به پک‌ک توسعه داده بودند، به ترور سرکرده‌های این گروه تغییر داده‌اند. به همین منظور از آنجایی که این ترورها به وسیله پهپادی ترکیه انجام می‌شود، پک‌ک نیز تلاش دارد با استفاده از درآمد بالایی که در نتیجه ترانزیت و قاچاق مواد مخدر کسب کرده‌اند، ترورهای سازمان یافته خود را با دریافت تکنولوژی پهپادی و خرید تعداد انبوه از آنها، توسعه دهند. در این نمودار این مسأله به روشنی قابل مشاهده می‌باشد.

Source: International Crisis Group

شکل ۱. نمودار خرید تسلیحاتی پ ک ک. منبع: (Faidhi, 2021: 4).

همان گونه که در نمودار بالا به آن اشاره کردیم، نیروهای پ ک ک به منظور انجام عملیات های نظامی خود در راستای رسیدن به اهداف سیاسی و موفقیت در عملیات ترورهای سازمان یافته، از تسلیحات مدرن پهپادی هر ساله بیشتر از سال گذشته استفاده می کنند. در این مورد جمیل بایک، یکی از فرماندهان ارشد پ ک ک، در ۱۵ آوریل به استیتکرافت اعلام کرد که توسعه تسلیحات پیشرفته ترکیه قطعا «مشکلاتی برای ما ایجاد کرده است. اما ما در حال توسعه و طرح ریزی نوعی از سازماندهی و مبارزه چریکی هستیم که می تواند چنین سلاح های با فناوری پیشرفته را باطل و بی اعتبار کند. به همین منظور تلاش داریم فعالیت های اقتصادی خود را بیش از هر زمان دیگر افزایش داده تا تسلیحات مورد نیاز را خریداری کنیم». اما کدام فعالیت اقتصادی؟ منابع نفتی؟ یا معدنی؟ آنچه که این گروه تروریستی از آن به عنوان فعالیت اقتصادی یاد کرده است، جدا از کمک های اقتصادی کشورهای غربی که در راستای منافع ملی آنان متمرکز بوده، استفاده ابزاری این گروهک از ترانزیت مواد مخدر و قاچاق آن به کشورهای اروپایی می باشد (Faidhi, 2021: 6-9).

ترانزیت، قاچاق مواد مخدر و عضوگیری

همان گونه که در مطالب فوق به آن اشاره شد، کسب درآمد قابل توجه از طریق ترانزیت و قاچاق مواد مخدر، باعث شده تا این گروه در روند عضوگیری خود را تسریع نماید. اعضای این گروه با سوء استفاده از ماهواره ها و رسانه های جمعی و تبلیغاتی گسترده شرایط داخل گروهک را به گونه‌ای به تصویر می‌کشند که جوانان و نوجوانان مناطق مرزی و استان های کردنشین را به عضویت ترغیب نمایند. این تصویر سازی دروغین شامل: دسترسی به منازل لوکس، تحصیل در کشورهای خارجی و ... باعث می‌شود تا افرادی که از شغل کشاورزی و دامپروری به ستوده آمده‌اند، به منظور داشتن شرایط بهتر و رسیدن به آرزوهایی که هر فردی ممکن است در جوانی در پی کسب آن باشد، به عضویت این گروه درآید (Davis& et al, 2012: 99-110).

اداره اعضایی که با استفاده از ترندهای اغواگرانه، فریب و تحت تاثیر تبلیغات به این گروه پیوسته اند، منابع عظیمی را طلب می‌نماید. علاوه بر هزینه های مربوطه به تامین معاش و تجهیزات مورد نیاز آنها نیز می‌بایست فراهم گردد. توسعه ترانزیت و قاچاق مواد مخدر مهم ترین راهبرد گروه تروریستی پک‌ک برای تامین منابع مالی مورد نیاز می‌باشد. پک‌ک برای این که بتواند در عضوگیری تسریع نماید، باید هزینه اعضا جدید را تامین و امکانات مورد نیاز آنها را نیز در اختیارشان قرار دهد. در زمان شروع بحران های اخیر خاورمیانه که اوج عضوگیری این گروه بود، حجم و میزان ترانزیت مواد مخدر به گونه ای بالا رفت که به گفته مقامات امنیتی ترکیه بیش از ۸۰٪ از مواد مخدر کشورهای اروپایی را این گروه تامین می‌کند. با کسب درآمدهای بالا میزان اشراف اطلاعاتی این گروه بر رسانه‌ها و شبکه‌های تبلیغاتی بیش از هر زمان دیگر توسعه پیدا کرده و از آن طریق نیروهای جوان را جذب می‌کند. بنابراین با تامین هزینه‌های لازم نظیر خوارک، پوشاک و ... اعضای جدید را آموزشی داده و حس وفاداری را در آنها ایجاد می‌کند (Hazelton, 2021: 2-9).

در تکمیل این موضوع می‌توان اضافه نمود که این پک‌ک نیروهای خود را توسط افرادی که با اجتماعات و مردم در ارتباط می‌باشد، جذب می‌کند. بنابراین به منظور موفقیت بیشتر باید هزینه این افراد تامین تا زمینه های جذب آنان فراهم گردد. تامین هزینه حمایت‌های جانی و مالی از مهم ترین موضوعاتی می‌باشند که باید به آن اشاره کرد. آنچه که به عنوان یک راهرو تبلیغاتی و

مجدوب در اختیار این گروه قرار گرفته است، بحث ترانزیت و قاچاق مواد مخدر می‌باشد. با توجه به شرایط بد اقتصادی افراد جدید ورود به این گروه و درآمد بالای این تجارت، در نهایت باعث وسوسه جوانان شده و به شکل سیستماتیک به عضویت این گروه در می‌آیند. کسب درآمد قابل توجه ناشی از ترانزیت مواد مخدر باعث شده تا از افراد جدید به عنوان سکوی تبلیغاتی فضای مجازی و رسانه‌ای استفاده و مقدمات جذب دوستان و افرادی که با آنها ارتباط داشته، فراهم گردد.

قاچاق مواد مخدر و مشروعیت سازی

پک‌ک به عنوان یک گروه تروریستی به مانند سایر گروه‌های سیاسی دیگر، که در صدد رسیدن به اهداف سیاسی و ایدئولوژیکی خود می‌باشند، دارای چارچوب فکری خاصی با عنوان "آزادی کردستان"، یا "کشور کردستان"، هستند. بنابراین با استفاده از پشتوانه‌های قومی در راستای رسیدن به این هدف بزرگ تلاش می‌کنند. آنچه که تا به امروز باعث شده بخشی از جوانان کرد زبان به این گروه محلق شوند دادن وعده‌های دروغین و نیز فریب افکار عمومی آنان است. یکی از مهم‌ترین این راه‌های که گروه تروریستی یاد شده از آن استفاده کرده، وعده‌های اقامت در اروپا (هر چند برای عادی سازی این اقدام را به صورت محدود برای افراد کلیدی خود انجام داده است) و دسترسی به ثروت‌های کلان ناشی از تجارت مواد مخدر برای افراد خود می‌باشد. بنابراین رویکردی که این گروه به تجارت مواد مخدر داشته یک رویکرد سیاسی-اقتصادی بوده و در این راستا می‌توان به مهم‌ترین استراتژی‌های این گروه تروریستی اشاره کرد.

استبدادی بودن حاکمیت ترکیه و استراتژی پک‌ک

از دیدگاه افرادی که در گروه تروریستی پک‌ک دارای منصاب تاثیرگذار و کلیدی هستند، مدل سیاسی و سبک مدیریت سیاسی در آنکارا استبدادی می‌باشد. پک‌ک خود را یکی از مهم‌ترین بازیگرانی می‌داند که در صدد احقاق حقوق مردم کرد زبان و نیز کسب حقوق برابر با سایر توده‌های اجتماعی در این کشور می‌باشد. بنابراین کردهای ترکیه این مسأله را مورد توجه قرار داده و از طریق هزینه‌هایی که این گروه در رسانه و فضای مجازی انجام داده است، نابرابری سیاسی و اجتماعی در ترکیه را نقد می‌نمایند. به نظر می‌رسد پک‌ک تاثیرات قابل توجهی در ادوار مختلف

بر افکار عمومی برخی از مردم داشته است. بعد از طرح این موضوع "استراتژی بقا و اتحاد"، بین سایر احزاب کرد با پکک قدرت تازه‌ای در بحران سوریه به خود گرفت (Koontz, 2019: 3-9). هزینه درگیری با گروه‌های تکفیری برای جبهه مردمی و مسلح کرد در کشور سوریه، باعث شد که پکک از این شکافت استفاده کند. با توجه به درآمدی که از طریق قاچاق و ترانزیت مواد مخدر کسب می‌کند، تقویت این جبهه نیز به آسانی رشد می‌یابد. از آنجایی که این گروه نظام حاکم بر ترکیه در ادوار متعدد را استبدادی و ضد مردم کرد خطاب کرده، تلاش کرده تا با ایجاد جو رسانه‌ای، وانمود نماید که ترکیه گروه‌های تکفیری را علیه مردم کرد و احزاب آنان مسلح و خدمات مالی و بهداشتی در اختیار آنها قرار داده است. بنابراین با تامین بودجه مالی قابل توجهی که از طریق ترانزیت و قاچاق مواد مخدر به دست آورده، تبلیغات خود را در بین مردم کرد زبان در خاورمیانه توسعه داده است (Briefing, 2021: 3-11).

با توجه به وضعیت و نقش منابع مالی در جهان امروزی و تاثیر آن در تغییر افکار عمومی، پکک، این امکان را در اختیار گرفته که ضدیت دولت آنکارا را با مردم کرد زبان را به گونه‌ای برای آنها تعریف کرده، تا با این ترفند نیروهای تازه نفس را استخدام و از طریق آنها روند قاچاق مواد مخدر که مهم‌ترین منبع مالی این گروه بوده، را تسریع تر نماید. بخشی از افکار عمومی همسو با پکک با مطالعه موضوعاتی که در فضای مجازی منتشر می‌گردد، برای احقاق حقوق خود با دولت آنکارا تنش‌های سیاسی متعددی داشته‌اند. این بخش همواره تلاش می‌کنند تا اعتراض خود را متوجه حزب اعتدال ترکیه نمایند. این انگاره یک دستمایه قابل توجهی برای اپوزسیون کرد شده است. به همین منظور در بحران سوریه فرصت را غنیمت شمرده و برای تضعیف استبداد تعریف شده توسط پکک، دفاع از مردم کرد سوریه را به یک بهانه تبدیل و در صدد جذب جمعیت قابل توجهی باشد. از آنجایی که این جمعیت به منظور تامین منابع و لوازم مورد نیاز به هزینه‌های مالی قابل توجهی نیاز دارد پکک روند تجارت مواد مخدر را بر اساس داده‌های سازمان تجارت جهانی تسریع نموده تا جایی که میزان و حجم ترانزیت این گونه بر اساس داده‌های ذکر شده بیش از ۸۰٪ می‌باشد.

بحران سوریه و استراتژی پک ک ۱

بحران سوریه یکی از مهمترین فرصت‌هایی بود که این پک ک تلاش کرد تا با بهرمندی از آن مشروعیت اقدامات و تحرکات خود را برای مردم کرد زبان به نمایش بگذارد. با آغاز درگیری‌های نظامی در کشور سوریه مناطق کردنشین این کشور از نیروهای نظامی و پیشمرگه‌های مردمی^۲ و داوطلب خود علیه گروه‌های اسلام‌گرا افراطی^۳ (داعش و جبهه‌النصره) با حمایت آمریکا استفاده کرد. با توجه به پیروزی‌هایی که همزمان با کم‌رنگ شدن نقش داعش و سایر گروه‌های تکفیری در سوریه به دست آوردند، (YPG) در صدد ایجاد یک منطقه خودمختار^۵ همانند کردستان عراق^۶ برآمدند. این مسأله برای آنکارا یک تهدید جدی قلمداد شد. این موضوع باعث شد که از حمایت‌های آمریکا از احزاب و گروه‌های کردی برای رسیدن به این هدف انتقاد کند و رجب طیب اردوغان^۷ رئیس‌جمهور این کشور بیان داشت که "حاشیه ترور^۸ را تا عمق ۹۰۰ کیلومتری که با کردستان سوریه ۹ مشترک بوده، تخریب می‌کند" (Staff, 2018: 4-8).

بحران سوریه امکان استفاده حداکثری از نیروهای مردمی را در اختیار این پک ک قرار داد. بنابراین با استفاده از این افراد و تبلیغات ناشی از فعالیت آنها، اذهان عمومی مردم کرد زبان را به سمت فعالیت‌های سیاسی و امنیتی این گروه سوق داد. این انگاره می‌تواند باعث آزادی عمل بیشتر شبه‌نظامیان حزب کارگر که آنها نیز برای احقاق حقوق خود در مناطق کرد نشین ترکیه مشغول فعالیت بوده، در نواحی مرزی ترکیه موثر باشد. بنابراین نتیجه این انگاره برای پک ک افزایش امید بیشتر در بطن جامعه کرد می‌باشد (Pollock&Jeffrey, 2018: 5-8).

در مقابل رکس تیلرسون^{۱۰} وزیر امور خارجه وقت آمریکا^{۱۱} بیان داشت اتحاد این کشور با نیروهای کرد در کشور سوریه با هدف جلوگیری از توسعه و گسترش فعالیت مجدد داعش بوده

1 . The Syrian crisis and the PKK strategy

2 . People's Peshmerga

3 . Islamic extremist groups

۴. پیشمرگه‌هایی که در کردستان سوریه در عملیات نظامی شرکت می‌کنند. یا به عبارت دیگر شاخه نظامی گروه کردی در سوریه.

5 . Autonomous region

6 . Iraqi Kurdistan

7 . Recep Tayyip Erdogan

8 . Terror Territory

9 . Syrian Kurdistan

10. Rick Tillerson

11 . US Secretary of State at the time

است. از طرف دیگر آمریکا از این طریق در صدد بوده تا از نفوذ هر چه بیشتر ایران در کشور سوریه جلوگیری نماید. اما این نیروها که کشور ترکیه آنان "تروریست" قلمداد می‌کند، با توجه به پیوندی که با حزب کارگر کردستان ترکیه^۱ دارند در آینده برای توسعه همکاری‌های خود با این حزب با آنکارا که دارای بیشترین مرزهای زمینی با سوریه بوده- به تقابل جدی مواجه می‌شوند. بنابراین همکاری با نیروهای آمریکایی با استفاده از جبهه مردمی کرد در سوریه به نیروهای پکک این امکان را داده تا نقش خود را به عنوان یک بازیگر تاثیرگذار در منطقه تقویت کند. تا با استفاده از احزاب برگرفته از منشعب از این گروه، مشروعیت خود را در کشورهایی که از جمعیت قابل توجهی از کرد زبان برخوردار می‌باشند، افزایش می‌دهند (Cockburn, 2018: 4-6).

این تهدید امنیتی زمانی برای کشورهایی نظیر ترکیه تلقی می‌گردد که پکک به منظور رسیدن به بالاترین سطح از مشروعیت سیاسی^۲ خود در منطقه، از همه‌پرسی اقلیم کردستان عراق که ظرفیت تبدیل شدن به یک الگو برای سایر جوامع کرد در منطقه غرب آسیای را دارا بوده، حمایت همه جانبه^۳ را به دنبال داشته و باعث واکنش کشورهای نظیر ایران-ترکیه-عراق و سوریه گردید. این کشورها با برگزاری مانور نظامی^۴ در مرزهای عراق و نیز بستن مرزهای زمینی و هوایی^۵ واکنش تندی به این موضوع نشان دادند. از آنجایی که این نیروهای تروریستی در بحران سوریه تلاش دارند که تبلیغات منفی ناشی از فعالیت‌های رسانه‌های^۶ منطقه‌ای و فرمانطقه‌ای را خنثی کنند، بنابراین لازمه این کار را توسعه و افزایش مشروعیت سیاسی^۷ خود می‌دانند. پکک بدون این اقدام قدرت برقراری ارتباط با توده‌های اجتماعی^۸ را ندارد. آنچه که رسانه‌ها به افکار عمومی^۹ ابلاغ و در اذهان و آموزش‌های آنها تثبیت می‌شود، تلاش برای مشروعیت‌افزایی این گروه می‌باشد. بنابراین تامین هزینه‌های رسانه‌ای، مطبوعاتی و تبلیغاتی هنگامت این گروه در توسعه ترانزیت و قاچاق مواد مخدر و همکاری با سرویس‌های امنیتی کشورهای غربی فراهم می‌گردد (Osterlund, 2022: 2-7).

- 1 . Turkish Kurdistan Workers' Party
- 2 . Political legitimacy
- 3 . Full support
- 4 . Holding military maneuvers
- 5 . Land and air borders
- 6 . Media activities
- 7 . Political legitimacy
- 8 . Social masses
- 9 . Public mind

بحران عراق و استراتژی پک ک

بحران عراق مانند سوریه و تنش‌هایی که نیروهای نظامی و امنیتی این دو کشور با تفکیری‌ها داشتند، به یک میدانگاه مناسب در جهت تقویت عمق استراتژیک پک ک تبدیل شد. بنابراین کشورهای ایران و ترکیه این موضوع را یک تهدید جدی علیه بقای خود تلقی کردند. تحرکات این گروه در عراق و تسلیحاتی که بخش خودمختار اربیل با هدف درگیری با داعش در اختیار آنها گذاشته بود، باعث توسعه فعالیتهای پک ک در منطقه شده و محبوبیت این گروه در مناطق کردنشین به دلیل خسارت‌های همه‌جانبه‌ای که داعش به مناطق کردنشین وارد کرده بود، را توسعه داد. در بعد دیگر تنش‌های مرزی که این گروه و شاخه‌های آن با کشورهای ایران و ترکیه که منجر به هزینه‌های نظامی و مالی^۱ زیادی شده بر میزان نارضایتی تهران و آنکارا افزود (Tabatabai, 2017).

با توجه به این تهدیدهای یاد شده دو ایران و ترکیه نگران توسعه عمق استراتژیک^۲ این گروه در خاک خود شدند. هر گونه درگیری مرزی در این برهه زمانی^۳ برای آنکارا^۴ و تهران به نوعی می‌توانست خطر آفرین باشد. با توجه به هدف و راهبردی که پک ک در منطقه دارد، هر گونه تنش با آنها نارضایتی اجتماعی در بین مردم کرد زبان ممکن است نسبت به دولت متبوع خود ایجاد کند (Fantappie & Hiletrmann, 2018: 1-3).

دلیلی اثبات این راهبرد ضد امنیتی در منطقه این است که، پک ک در کشورهای منطقه اهدافی را مبنی بر "خودمختاری دموکراتیک"^۵ که بر گرفته از "کنفدراسیون دموکراتیک"^۶ و اندیشه عبدالله اوچلان^۷ رهبر پک ک بوده، را در منطقه دنبال می‌کنند. حمایت‌های مالی و تسلیحاتی^۸ کشورهای متخاصم نظیر رژیم صهیونیستی^۹ و آمریکا از این گروه، توسعه تنش بعد از برگزاری همه پرسی اقلیم کردستان عراق^{۱۰} در مناطق مرزی مشترک^۱ دو کشور را به دنبال داشته و

1. Military and financial expenses
2. Strategic depth development
3. Border clashes
4. Ankara
5. Democratic autonomy
6. Confederation of Democracy
7. Abdullah Ojalan
8. Financial support and weapons
9. Israel
10. Holding a referendum on the Iraqi Kurdistan region

و هزینه های متعددی برای ساقط کردن جریان تکفیری داعش^۱ برای آنکارا و تهران ایجاد می نمود. اهدافی که پکک در مانیفست و اساسنامه خود به تأسی از حمایت قدرت های بزرگ ذکر کرده از یک طرف، و حمایت این گروه از همه پرسی اقلیم کردستان از طرف دیگر این پیام را به مخاطب منعکس نموده که این گروه در صدد ایجاد یک دولت مستقل کردی در منطقه بوده و هر گونه تهدید علیه مردم کرد در منطقه غرب آسیا را مدیریت و کنترل می کنند. این موضوع اهداف مشروعیت طلبی پکک را اثبات می کند (Brandon, 2018: 1-3).

راهبرد توسعه عمق استراتژیک پکک در منطقه به سوریه^۲ و عفرین^۳ نیز کشیده شد. دولت ترکیه نیز نیروهای حاضر در عفرین از جمله پیشمرگه های اقلیم را مترادف و متحد با حزب کارگر خود می داند و قابلیت تهاجمی آنها را مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار داده است. از دید دولتمردان ترکیه همکاری و شراکت نظامی - سیاسی^۴ بین حزب دموکرات کردستان و نیروهای کردی در سوریه (YPG) با حزب کارگر کردستان ترکیه PKK یک تهدید علیه امنیت این کشور محسوب می شود. این مسأله باعث شد تا ترکیه ارتش خود را به این منطقه سوق دهد و درگیری نظامی را با شدت و بیش از هر زمان دیگری توسعه دهد. زیرا از یک طرف مسائل امنیتی در دستگاه سیاست خارجی آنکارا از اهمیت قابل توجهی برخوردار بود و از طرف دیگر این گروه ها خطر ترانزیت مواد مخدر و درآمد بالای آن در خاورمیانه را ایجاد کرده اند (Stansfield, 2018: 4).

تشکیل فرماندهی مشترک و استراتژی پکک

بعد از ساقط شدن جریان تکفیری موسوم به دولت اسلامی عراق و شام (داعش)، و تسلط نیروهای مشترک حزب "اتحاد دموکراتیک" سوریه (PYD)، به بخش قابل توجهی از مناطق نفت خیز سوریه و تشکیل بخش اعظمی از این گروه توسط پکک، درآمدهای قابل توجهی حاصل از فروش نفت و ترانزیت مواد مخدر کسب کردند. این مسأله باعث ایجاد تنش های زیادی با دولت مرکزی شام و کشورهای درگیر در بحران سوریه به ویژه ترکیه شد. به این معنا که از

1. Common border areas
2. Takfiri current of ISIL
3. Syria
4. Afran
5. Military-political partnership

اعتماد به نفس زیادی برخوردار شده و تلاش دارند با ایجاد یک منطقه خودمختار به اهداف راهبردی خود مبنی بر تشکیل یک کشور کردی نزدیک شوند (orton, 2018: 157-173). بنابراین مهم ترین اقدامی که برای نیل به این راهبرد انجام دادند، ایجاد یک "فرماندهی مشترک"، با ترکیب دو گروه کرد زبان در کشورهای سوریه و عراق برآمده تا با تمرکز و قدرت بیشتر خود را به عنوان یک بازیگر تاثیر گذار در منطقه خاورمیانه به نظام بین الملل تحمیل کنند. بنابراین نیروهای دو گروه تحت فرماندهی مشترک رهبری و از حالت مجزا خارج شدند. در این شرایط پ ک ک با تقویت قدرت خود به تاسی از نیروهای اتحاد دموکراتیک کرد زبان سوریه، شرایط را برای آمادگی نیروهای خودی برای استفاده ابزاری از آنها و در راستای امتیاز گیری سیاسی و اقتصادی از دولت ترکیه فراهم نماید. ایجاد فرماندهی مشترک توسط این دو گروه به نوعی زنگ خطری جدی تر از جریان تکفیری برای کشورهای منطقه به ویژه دولت‌هایی که از جمعیت قابل توجهی از کرد زبانان برخوردار هستند، می باشد (orton, 2018: 157-173).

قاچاق مواد مخدر و اثبات موقعیتی

بحث نفت و حساسیتی که کشورهای منطقه ای در قابل آن اتخاذ کرده اند، باعث شده تا کردهای منطقه به ویژه سوریه که از مهم ترین وابستگان و مرتبین پ ک ک هستند، در موقعیت بسیار سختی از نظر اقتصادی قرار گیرند. تا جایی که بسیاری از مردم مناطق تحت کنترل PYD این منطقه را ترک کردند. بنابراین حزب یاد شده برای حفظ بقای شاخه های خود در منطقه و نیز جلوگیری از مهاجرت مردم به کشورها دیگر در صدد است تا اقتصادی قدرتمندی را برای خود ایجاد کند. اقتصادی که نیازمند جریان آزاد کالا^۱ از جمله قاچاق و ترانزیت مواد مخدر و نفت به داخل منطقه و به سوی سایر کشورهاست. اما قاچاق مواد مخدر با توجه به مشکلات زیادی که این احزاب با ترکیه در منطقه دارند (مسأله فرات)، در اولویت سیاست های تثبیتی^۲ قرار گرفته است (Brakel, 2016: 2-8).

بنابراین پ ک ک برای حفظ موقعیت و تثبیت قلمرو خود باید یک کریدور تجاری برای آزادی روند و تسریع قاچاق مواد مخدر^۳ ایجاد کند تا از این طریق اقتصادی پر رونق به منظور رسیدن به اهداف یاد شده، داشته باشد. پ.ک.ک منشا و سرچشمه حزب اتحاد دموکراتیک بوده

1. Free flow of goods

2. Prioritization of stabilization policies

۳. Trade corridor for freedom of movement and acceleration of drug trafficking

و در اهداف منطقه ای^۱ با این حزب تشریک مساعی و سهیم می باشد. گسترش قلمرو کردهای سوریه به دریای مدیترانه^۲ می تواند در تحقق هر دو هدف گروه اعم از ایجاد تسهیلاتی برای استقلال کردستان ترکیه^۳ و همگرایی^۴ وسیع تر با KRG موثر باشد. مجموع این اقدامات و اهداف جز با تثبیت موقعیت منطقه ای^۵ خود از طریق ترانزیت مواد مخدر^۶ و درآمد ناشی از آن و نیز تقویت ارتش وابسته میسر نخواهد شد. این مسأله توسط تئورسین های حزب مورد تاکید و بررسی قرار گرفته و تلاش دارند تا آن را محقق کنند (Wimmen, 2017: 1-3).

با توجه به مطالبی که پیش تر به آن اشاره شد، پکک با اتخاذ راهبردهای سیاسی جدا از فواید و فرصت هایی که ذکر شد، چالش ها و هزینه های قابل توجهی در این مسیر متحمل شده است. بنابراین بر حسب مبانی نظری یاد شده می بایست در کنار ذکر فواید یا فرصت ها به توضیح هزینه ها و چالش ها مربوطه اشاره گردد. به همین منظور در این بخش از پژوهش پیش رو تلاش خواهد شد تا هزینه های یاد شده را مورد بررسی قرار دهیم.

قاچاق مواد مخدر و دیدگاه ابزاری به پکک

پکک بعد از این در بازه زمانی سال های ۲۰۱۱ تا ۲۰۲۲ قدرت اقتصادی خود را به شکل قابل توجهی افزایش داده است، در صدد اثبات قدرت سیاسی و تاثیرگذاری خود در منطقه نیز می باشد. بنابراین کشورهای غربی که دارای منافع زیادی در خاورمیانه بوده اند، از این گروه علیه امنیت ملی کشورهایی که با سیاست خارجی آنها در تعارض بوده، استفاده کرده اند (Sofuoglu, 2018: 9-16). نمونه بارز این استفاده ابزاری^۷ حمایت از پکک با عناوین مختلف در کشورهای سوریه و عراق می باشد. آمریکا که با ایران و جبهه مقاومت^۸ تنش های قابل توجهی در ادوار مختلف گذشته داشته از YPG که مهمترین شاخه نظامی این گروه در سوریه بوده، حمایت های تسلیحاتی و اقتصادی^۹ خود را افزایش داده تا نقش این گروه را در منطقه با قدرت بیشتری نشان دهد. به این

۱ . Regional goals

۲ . Mediterranean sea

۳ . Facilitate the independence of Turkish Kurdistan

۴ . Convergence

۵ . Regional stabilization

۶ . Drug transit

۷ . Instrumental use

8. Resistance front

9. Armaments and economic support

معنا که این گروه با تقویت نظامی و اقتصادی^۱ ناشی از تجارت و ترانزیت مواد مخدر^۲ و در بعد دیگر حمایت کشورهای غربی، در صدد ایجاد یک منطقه خود مختار^۳ در سوریه^۴ به مانند اقلیم کردستان عراق^۵ است (Wimmen, 2017: 3-9).

گفتنی است این استفاده ابزاری تاثیرات زیادی بر امنیت غرب آسیا^۶ بعد از دولت اسلامی عراق و شام^۷ و یا سایر گروه های تروریستی و تکفیری^۸ گذاشته است. کشورهایی نظیر ایران، ترکیه، عراق و سوریه از تاثیرات منفی آن متأثر بوده اند. نمونه بارز این نا امنی و تاثیرات منفی آن، قدرت جسارت برگزاری رفراندوم استقلال اقلیم کردستان عراق^۹ با هدف تجزیه این کشور در راستای طرح تحقق خاورمیانه جدید غرب در سال ۲۰۱۷ و یا توسعه فعالیت های پک کک در ترکیه و شاخه های ایجاد شده از این گروه مانند پژاک^{۱۰} و YPG در سوریه می باشد. به نظر می رسد تداوم این سطح از تحرکات می تواند تمامیت ارزی و امنیت کشورهای نظیر سوریه، عراق و ترکیه که از جمعیت قابل ملاحظه ای از قومیت کرد برخوردار بوده، با خطرات جدی مواجه کنند.

قاچاق مواد مخدر و اصطلاح تروریسم

همان گونه که در مطالب پیشین اشاره شد پک کک از قدرت اقتصادی قابل توجه و بلامنازعه ای که ناشی از تجارت مواد مخدر بوده، برخوردار شده است. این تجارت سیاه باعث تقویت ابعاد نظامی و اقتصادی این گروه شده است. بعد از تامین منابع مالی قابل توجه این گروه توانست با سرعت بیشتری از نظر کمی و کیفی، خود را تجهیز و تنش های خود را با کشورهای همجوار توسعه داد (Altuntas, 2022: 5-11).

در ادوار گذشته تحرکات پک کک به دو بخش مجزا تقسیم می شد، بخش نخست تقویت قدرت اقتصادی و بخش دوم تامین نیروهای انسانی مورد نیاز تعیین خسارت های ناشی از فعالیت این گروه می باشد (Gundogmus, 2022: 3-4). تروریسم خطاب کردن پک کک در نتیجه

1. Military and economic strengthening
2. Drug trade
3. Autonomous region
4. Syria
5. Iraq's Kordistan state
6. Security of West Asia
7. Islamic State of Iraq and the Levant
8. Terrorist and takfiri groups
9. Holding the independence referendum of the Kurdistan Region of Iraq
10. Pejak

حمله اعضای این گروه به مراکز شهری در مناطق جنوب شرق ترکیه و ایجاد نا امنی توسط گروه های مرتبط نظیر پژاک در مرزهای مشترک کشورهای منطقه بود. در نتیجه اقدامات عملیاتی این گروه به موجودیت زیر ساخت های اقتصادی و نیروی نظامی این کشورها ضرباتی وارد گردید. (Haner&etal, 2022: 5-9)

پکک در ادوار گذشته ادعاهای با تکیه بر ملی گرایی قدرتمند مبنی بر ایجاد یک کشور کردی را قبل از خودمختاری اقلیم کردستان عراق عنوان کرد. این گروه از زمان تاسیس معمولاً به صورت سیستماتیک از ترور و وحشت برای رسیدن به اهداف خود استفاده کرده است. پکک با پوشش مبارزه برای حقوق کردها در ترکیه و سایر کشورهای منطقه اقدام به ایجاد وحشت در مرزها و حتی مراکز شهری در این کشورهای بوده است. بر اساس آمارهای منتشر شده از زمان اعلام موجودیت این گروه تنش و فعالیت های آن منجر به قتل و عام بیش از ۴۵۰۰۰ انسان شده است (Mandıracı, 2017: 3-9).

قاچاق مواد مخدر و بزهکاری اجتماعی

پکک را باید با استناد به منابع دقیق، جزئی از گروهایی خطاب کنیم که بزهکاری اجتماعی را در مناطقی که حضور دارند، توسعه داده اند. چرا؟ زیرا این گروه با استفاده از ایدئولوژی مارکسیستی خود تلاش کرده تا دولت مرکزی وقت ترکیه را از نظر سیاسی رد و از هر گونه پیوند بین افراد با دولت آنکارا در ادوار متعدد جلوگیری به عمل آورد. نمونه بارز این بزهکاری های ایجاد شده عبارتند از:

پکک و آموزش کودکان

در تبیین سبک و دیدگاه پکک به سیستم آموزشی باید به این مسأله اشاره گردد که، این گروه با هرگونه آموزش کودکان کرد بر اساس سیستم آموزش عالی ترکیه مخالف بوده، تا بتواند زمینه القای ایدئولوژی خود را آموزش و تبلیغ نماید. پکک برای عملی کردن این مسأله معلمان جوان را ترور و مدارسی را در استان شیرناک به آتش کشید. این موضوع باعث شده تا پکک به راحتی از مردم و کودکان بی سواد سو استفاده همه جانبه کرده و آنها را به عضویت خود درآورد (Günerigök, 2022: 3-11).

پ ک ک و توسعه مقرهای آموزشی

پ ک ک بعد از شناسایی مرد کرد در بین مخالفین، کودکان و فرزندان آنها را بر خلاف میل باطنی والدین به کوهستان برده و آنها را تحت آموزش های ایدئولوژیکی خود قرار داده تا برای نسل های بعدی نیروی کافی و معجزا داشته باشند. بر اساس آمارهایی که سازمان حقوق بشر در سال ۲۰۲۱ تا به امروز در اختیار عموم قرار داده است، ۱۵۶۷ کودک را در کشورهای سوریه، عراق و ترکیه به خدمت گرفته و افرادی که با این گروه مخالفت می کنند، زندانی کرده اند، بنابراین تعداد زندانیان کودک در مقرهای گروه تروریستی پ ک ک بر اساس آمارهای گوترش ۲۲۱ نفر می باشند (Günerigök, 2022: 3-11).

پ ک ک و جایگاه زنان

از نظر این گروه زنان از جایگاه و نقش خاصی برخوردار نمی باشند. بلعکس مردان در این گروه و در بطن نیروهای چریکی دارای چند همسر بوده و به نوعی سو استفاده جنسی از زنان یک امر عادی و بیش از داعش می باشد. زنانی که اگر از سیستم آموزشی عالی و سیاسی مناسب برخوردار باشند، می توانند به مانند سایر زنان در بطن اجتماعات، آزادانه اندیشه خود را ابراز کنند.

پ ک ک و دولت متبوع

پ ک ک، هر نهاد دولتی و سیاسی را مخالف سبک فکری و ایدئولوژی خود می داند. به همین منظور شاخه های مرتبط از این گروه، نیز این روند را به سبک بخش فرماندهی خود ادامه و دولت های متبوع خود را انکار کرده اند. زمانی که یک گروه یا یک فرد دولت متبوع خود را انکار کند به مراتب قانون اساسی، قانون مجازات آن را نیز مورد انکار قرار داده و اقدام به هر گونه هنجارشکنی می کنند. نمونه این هنجارشکنی ها خارج از مسائل امنیتی و تروریستی، تشویق اعضای جدید الورد به تجارت مواد مخدر برای تقویت همه جانبه آنان، می باشد (Çevik, 2022: 5-18).

قاچاق مواد مخدر و مضرات محیط زیستی

مشکلات زیست محیطی ناشی از فعالیت گروه های تروریستی امروزه به مهمترین ماموریتی تبدیل شده است که دبیر کل سازمان ملل متحد تاکیدات همه جانبه ای به آن داشته است. بدین

منظور که همه کشورهای عرصه نظام بین الملل برای ساقط کردن ریشه این معضل امنیتی و محیطی می بایست اقدامات همه جانبه ای در قالب ایجاد همگرایی های سیاسی انجام دهند. با توجه به سابقه طولانی پکک در عرصه فعالیت های ناامنی و تروریستی در غرب آسیا، از این موضوع مستثنی نیست. پکک مشکلات زیست محیطی زیادی برای کشورهای ترکیه، ایران، عراق و سوریه ایجاد کرده است. انجام فعالیت های نظامی توسط این گروه هم از نظر مواد غذایی و هم از نظر مشکلات دارویی معضلات جدی برای مردم منطقه ایجاد می کند. موسی فکی ماهامات، رئیس کمیسیون اتحادیه آفریقا، تأکید کرد که «تشدید وضعیت آب و هوایی با خشکسالی به دلیل کمبود منابع طبیعی، تنش های جهانی را تشدید خواهد کرد»، همان طور که داده های مربوط به ساحل و حوزه دریاچه چاد نشان می دهد، با انفجار جمعیتی که منابع مورد استفاده را کمیاب می کند، این پدیده ها بستر مناسبی را برای بازیگران غیر دولتی از جمله تروریست ها، ایجاد می کنند. بنابراین گروه های تروریستی فرصت یافته تا هزاران جوان را جذب و آموزش دهند. پکک از این اصل به خوبی استفاده کرده و نیروهای قابل توجهی را از کشورهای خاورمیانه با دادن وعده های دروغین، جذب کرده است (Briefing, 2022: 4-7).

نتیجه گیری

بعد از جنگ جهانی دوم و تقسیمات کشوری به ویژه در غرب آسیا و فروپاشی امپراتوری های نظیر امپراتوری عثمانی باعث ایجاد نارضایتی های متعددی شد. این نارضایتی ها زمینه دسته بندی، تنش های قومی و اجتماعی در سطح ملی و منطقه ای را در منطقه خاورمیانه فراهم نمود. قومیت کردی که در چهار کشور سوریه، عراق، ترکیه و ایران تقسیم شده اند مهمترین بازیگرانی بوده که در طول تاریخ نارضایتی های خود را ابراز داشته و بنا بر وعده های دروغین کشورهای غربی که به آنها نوید ایجاد یک کشور مستقل داده بودند، در صدد ایجاد یک دولت مستقل در غرب آسیا هستند. این مسأله باعث شد که برخی از افراد سود جو با ایجاد قدرت اقتصادی و سیاسی در بین مردم این منطقه تلاش کرده تا با استفاده از احساسات آنان گروه هایی را تاسیس کرده که در قالب منجی قومیت مربوطه و احقاق حقوق آنان اقدام به فعالیت های تروریستی نمایند.

پک ک نمونه بارز این ایدئولوژی می‌باشد. گروه تروریستی پک ک زمانی که بخشی از قوم کرد را ناراضی دید در صدد آن بوده تا با سوء استفاده از این انگاره، قدرت خود را تقویت و از آن استفاده نماید. به همین منظور برای رسیدن به منافع گروهی خود از هرگونه اقدامی فروگذار نبودند و هر فرد، دولت یا گروهی که با آن مخالفت داشته باشد به نهایت خشونت با آن برخورد و ترورهای خود را توسعه داده‌اند. بنابراین در این پژوهش ضمن رد پک ک به عنوان یک جنبش سیاسی و تایید آن به عنوان نارکو تروریسم و گروه تروریستی، به این نتیجه دست یافته که با توسعه فعالیت‌های امنیتی این گروه کشورهای غربی آنها را از یک جنبش اجتماعی خارج و به سمت یک گروه تروریستی سوق داده‌اند. تا با تحریک آنان به منافع ملی خود دست یابند. به این معنا که استفاده ابزاری در قالب حمایت‌های اقتصادی و تسلیحاتی، پک ک را مجبور به استفاده از قدرت خود در بعد فعالیت‌های تروریستی در کشورهای متبوع کرده است. در بعد دیگر این پک ک برای تقویت اقتصاد خود به سمت ترانزیت، قاچاق و تجارت مواد مخدر اقداماتی انجام داد که رویکرد اقتصادی و سیاسی آنها را نسبت به این فعالیت به وضوح نشان می‌دهد. این گروه با نقش آفرینی در جریان مواد مخدر به عنوان یک کنشگر توانسته است هزینه‌های افراد خود را فراهم کرده و نسبت به ایجاد یک قطب اقتصادی در بین نیروهای تروریستی در خاورمیانه و آسیای مرکزی اقدام نماید.

فهرست منابع

- خانی محمد حسن و محمد مسعود صادقی (۱۳۹۲). "تحلیل هزینه فایده راهبرد حمایت همه‌جانبه از رژیم صهیونیستی در سیاست خارجی ایالات متحده آمریکا". فصلنامه پژوهش‌های راهبردی سیاست، سال دوم، شماره ۶، ص ۱۴۸-۱۴۷.
- Akartuna Eray Arda& Thornton Amy Elise(2021). "The Kurdistan Worker's Party (PKK) in London: Countering Overseas Terrorist Financing and Support with "Nudge" and Situational Approaches". Available in: <https://doi.org/10.1080/09546553.2021.1941902>. page:1-27. Accessed on: 26, Jul, 2021.
- Altuntas Atila(2022). "Sweden's Left Party leader chides MPs for posing with PKK terror group's symbol". Available in: <https://www.aa.com.tr/en/europe/swedens-left-party-leader-chides-mps-for-posing-with-pkk-terror-groups-symbol/2660053>. Accessed on: 12, February, 2022.
- Briefing Daily Noon(2021). "Illicit Drug Flows, Organized Crime Grow as Terrorism Spreads across Borders, Third Committee Delegates Stress amid Calls for Stronger Justice Systems". Available in: <https://www.un.org/press/en/2018/gashc4228.doc.htm>. Access in: 26, March, 2021.
- Brakel Kristian(2016). "The Turkish Time Machine The Resurfacing Turkish-Kurdish Question and its Regional Impact". Dieses Werk ist lizenziert unter einer Creative Commons Namensnennung – Nicht kommerziell – Keine Bearbeitungen 4.0 International Lizenz. This work is licensed under a Creative Commons Attribution – NonCommercial – NoDerivatives 4.0 International License. Available in: https://dgap.org/system/files/article_pdfs/2016-12kompakt.pdf.
- Brandon James(2018). "Party for Free Life in Kurdistan: The PKK's Iranian Wing Bides Its Time", Available in: <https://jamestown.org/program/party-free-life-kurdistan-pkks-iranian-wing-bides-time>. Accessed on: 15 January, 2018.
- Briefing Daily Noon(2022). "People, Countries Impacted by Climate Change Also Vulnerable to Terrorist Recruitment, Violence, Speakers Tell Security Council in Open Debate". Available in: <https://press.un.org/en/2021/sc14728.doc.htm>. Accessed on: 9, december, 2021.
- Cockburn Patrick(2018). Syria's war of ethnic cleansing: Kurds threatened with beheading by Turkey's allies if they don't convert to extremism. Available at: <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/syria-civil-war-assad-regime-turkey-aftrin-kurds-eastern-ghouta-us-allies-militia-a8252456.html>. Accessed on: 12 March 2018.
- Çevik Salim(2022). "The EU and NATO have to counter Turkey's accusations regarding Sweden and Finland". Available in: <https://www.swp-berlin.org/en/publication/the-eu-and-nato-have-to-counter-turkeys-accusations-regarding-sweden-and-finland>. Accessed on: 3, January, 2022.
- Cakmak Busra Nur(2022). "Recognized as terror group PKK openly maintains dangerous foothold in Europe". Available in: <https://www.aa.com.tr/en/europe/recognized-as-terror-group-pkk-openly-maintains-dangerous-foothold-in-europe/2773072>. Accessed on: 26.12.2022.
- Davis Paul K & et al(2012). "Understanding and Influencing Public Support for Insurgency and Terrorism. CHAPTER FIVE Public Support for the Kurdistan Workers' Party (PKK) in

- Turkey.” Available in: https://www.jstor.org/stable/10.7249/mg1122osd.12?seq=1#metadata_info_tab_contents. pp. 99-118 (20 pages). Accessed on: 20, November, 2012.
- Eter Landau (2018).” Cost Benefit Analysis for Projects A Step-by-Step Guid”, Available in: <https://www.projectmanager.com/blog/cost-benefit-analysis-for-projects-a-step-by-step-guid>.
- Faidhi Dri Karwan (2021). “Drones: A new tactic in PKK’s armed struggle against Turkey?”. Available in: <https://www.rudaw.net/english/analysis/1206202>. Access in: 14-06-2021.
- Günerigök Servet (2020). “US fails to account for \$715M in weapons for YPG/PKK. Military did not properly account for, properly store weapons, equipment for vetted Syrian partners”. Available in: <https://www.aa.com.tr/en/americas/us-fails-to-account-for-715m-in-weapons-for-ypg-pkk/1740082>. Access in: 20.02.2020.
- Gundogmus Yildiz Nevin (2022). “Turkish intelligence 'neutralizes' senior PKK terrorist in northern Iraq”. Available in: <https://www.aa.com.tr/en/turkiye/turkish-intelligence-neutralizes-senior-pkk-terrorist-in-northern-iraq/2647626>. Accessed on: 28, may, 2022.
- Hazelton Jacqueline L (2021). “6. How Much Does the Compellence Theory Explain? Turkey and the PKK”. Published by Cornell University Press 2021. Available in: <https://doi.org/10.1515/9781501754807-007>. 19-03-2021.
- Hawramy Fazel (2017).”Iran, US align against Iraqi Kurdistan referendum”, Available in: <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/09/iran-uskurdistan-referendum-soleimani-mcgurk-barzani.html>. Accessed on: 16 Autoren 2017.
- Hilteramann joost, Fantappie maria (2018).” Twilight of the Kurds Kurdish officials once dreamed of forging their own state out of the ashes of the war against the Islamic State. Now they are fighting for their very survival”, Available in: <http://foreignpolicy.com/2018/01/16/twilight-of-the-kurds-iraq-syria-kurdistan>. Accessed on: 16 January, 2018.
- Haner Murat & et al (2022). “Women and the PKK: Ideology, Gender, and Terrorism”. Available in: <https://doi.org/10.1177/1057567719826632>. Accessed on: 13, February, 2022.
- Huesemann, Michael H., and Joyce A. Huesemann (2011). “Technofix: Why Technology Won't Save Us or the Environment, Chapter 8, “The Positive Biases of Technology Assessments and Cost Benefit Analyses”, New Society Publishers, Gabriola Island, British Columbia, Canada, ISBN 0865717044, 464 pp.
- James F Jeffrey & Pollock David (2018). How to Stop the War Between Turkey and the Syrian Kurds Fighting between two vital U.S. allies will only strengthen Assad and Iran. Available at: <https://foreignpolicy.com/2018/01/25/how-to-stop-the-war-between-turkey-and-the-syrian-kurds>. Accessed on: 25, January, 2018.
- Karaman Haydar (2021). “ The Nexus between Illicit Drug Trafficking and Terror: The PKK as an Example of Hybrid Transnational Threat”. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10(4), 2513-2527.
- Karadag Kemal (2021). “ PKK terror group attacks Turkish forces with weapons produced by some NATO members”. Available in: <https://www.aa.com.tr/en/turkey/pkk-terror-group-attacks-turkish-forces-with-weapons-produced-by-some-nato-members/2333841>. Access in: 13.08.2021.
- Koontz Kayla (2019). “Borders Beyond Borders: The Many (Many) Kurdish Political Parties of Syria”. Available in: <https://www.mei.edu/publications/borders-beyond-borders-many-many-kurdish-political-parties-syria>. Access in: 25, October, 2019.

- Mandıracı Berkay(2017). “Turkey's PKK Conflict Kills almost 3,000 in Two Years”. Accessed on:20,July,2017, availableat: <https://www.refworld.org/docid/5971ab3f4.html> [accessed 11 May 2023].
- Misuraca Pamela(2014). “The Effectiveness of a Costs and Benefits Analysis in Making Federal Government Decisions: A Literature Review”. Center for National Security, The MITRE Corporation; 7525 Colshire Drive, McLean. P: 1-10.
- Osterlund Paul Benjamin(2022). “Turkish air raids target the PKK in northern Syria and Iraq”. Availablein: <https://www.aljazeera.com/news/2022/2/2/turkish-air-raids-target-kurdish-groups-in-northern-syria-iraq>. Access in: 2, Feb, 2022.
- Orton kyle(2018). “The Secular Foreign Fighters of the West in Syria”. Available in: Insight Turkey, Vol. 20, No. 3 (Summer 2018), pp. 157-178 (22 pages). Published By: SET VAKFI İktisadi İşletmesi, SETA VAKFI. Accessed on: 19, october 2018.
- Staff Reuters(2018). Turkey's military operation against Kurdish YPG in Afrin.Availableat: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-turkey-explainer/turkeys-military-operation-against-kurdish-ypg-in-afrin-idUSKBN1FE2E9>. Accessed on: 25,january, 2018.
- Stansfield Gareth(2018).”Turkey’s attack on Syrian Kurds could overturn the entire region”,Availablein:<https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/jan/28/turkeyattac-k-on-syrian-kurds-could-overturn-entire-region>. Accessed on: 28 Jan 2018.
- Sofuoglu murat(2018). “Does US have a long-term design favouring the PKK in northern Syria?”. Available in: <https://www.trtworld.com/magazine/does-us-have-a-long-term-design-favouring-the-pkk-in-northern-syria--14922>.Accessedon: 21, feb, 2018.
- Stephanie Riegg Cellini& James Edwin Kee(2012).”Cost-Effectiveness and Cost-Benefit Analysis”. Handbook of Practical Program Evaluation. the original (PDF) on 2013-05-26.
- Stobierski Tim(2019). “how to do a cost-benefit anal ysis & why it’s important”. Available in: <https://online.hbs.edu/blog/post/cost-benefit-analysis>. Accessedon: 05 SEP 2019.
- Thornton Amy Elise & Akartuna Eray Arda (2021). “The Kurdistan Worker’s Party (PKK) in London: Countering Overseas Terrorist Financing and Support with “Nudge” andSituationalApproaches”.Availablein:<https://doi.org/10.1080/09546553.2021.1941902>. page:1-27.Accessedon: 26, Jul, 2021.
- Tabatabai Ariane M.(2017).” Iran and the Kurds ‘What the Referendum Means for Tehran””, Available in: <https://www.foreignaffairs.com/articles/iran/2017-09-26/iran-and-kurds>. Accessed on: 25, october 2017.
- Wimmen Heiko(2017). “The U.S. joins the Turkey-PKK fight in northern Syria”. Available in:<https://www.crisisgroup.org/middle-east-northafrica/easternmediterranean/syria/usjoinsturkey-pkk-fight-northern-syria>. Accessedon: 12, may, 2017.

